مقاله پژوهشی

غایت‌های تعلیم و تربیت در نظام‌های آموزش عالی سلامت: یک مطالعه تطبیقی

شهرام یزدانی، لیلا افشار، مولود رضوانی*

چکیده

مقدمه: غایات تعلیم و تربیت در هر نظام نمایانگر موجودیت آن نظام می‌باشد. از آنجا که غایات در راستای مقاصد اساسی تعلیم و تربیت هست، می‌تواند تعیین‌کننده اهداف کلی و عینی نهادها، برنامه‌های درسی یا آماده‌سازی فراگیران برای زندگی شخصی و شهروندی در نظام رسمی تعلیم و تربیت باشد. نظام تعلیم و تربیت رسمی از یک سو در فرایند اجتماعی شدن افراد نقش مهمی دارد و از طرف دیگر نمایانگر ارزش‌های حاکم بر جامعه است. بنابراین لزوم پرداختن به غایات تعلیم و تربیت، تفسیر و ترویج آن مهم می‌باشد. پژوهش حاضر با هدف شناسایی، تحلیل، دسته‌بندی و مقایسه غایت‌های تعلیم و تربیت در نظام‌های عالی آموزش سلامت در ایران و چند کشور اسلامی منتخب انجام گردید. قابل ذکر است که ایران تنها کشوری است که نظام آموزش عالی آن از نظام آموزش عالی سلامت جداست. آنچه به‌عنوان غایت در نظام‌های آموزش عالی سایر کشورها بیان شده قابل اطلاق به نظام آموزش عالی سلامتشان نیز هست.

روش‌ها: پژوهش حاضر یک مطالعه تطبیقی از اسناد بالادستی و مقالاتی که سیاست‌های تعلیم و تربیت را بررسی کرده بودند استخراج و بر مبنای ۴ گام الگوی بردی توصیف، تفسیر، هم‌جواری و مقایسه تحلیل شدند جامعه آماری مورد بررسی کشورهای ایران، پاکستان، ترکیه و مالزی بود.

نتایج: اطلاعات به‌دست آمده ابتدا در دو سطح فردی و اجتماعی در قالب شش حیطه غایات شناختی، روانشناختی، اخلاقی، معنوی، اجتماعی و اقتصادی طبقه‌بندی و مقایسه شده و در نهایت به‌صورت یک ماتریکس عملیاتی جهت تدوین غایات نظام تعلیم و تربیت در ۶ حیطه و دو سطح فردی و اجتماعی ارائه گردید.

نتیجه‌گیری: واکاوی غایات تعلیم و تربیت سیاست‌گذاری‌های مختلف اتخاذ شده جهت پیشبرد آموزش را پیش‌روی برنامه‌ریزان قرار می‌دهد و این امکان را فراهم می‌آورد تا با بررسی نظام‌های مختلف تصمیمات موثرتری متناسب با نظام آموزشی کشور و نیازهای آن اتخاذ نمایند. پژوهش حاضر ضمن بررسی غایات نظام تعلیم و تربیت چهار کشور اسلامی، غایات و اهداف حاکم بر نظام آموزش عالی سلامت این کشورها را تبیین و طبقه‌بندی نمود.

واژه‌های کلیدی: تعلیم و تربیت، غایات، نظام آموزشی، نظام آموزش عالی سلامت

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی/ مهر ۱۴۰۳؛ ۲۴ (۱۲): ۱۰۹ تا ۱۲۱

DOI: 10.48305/24.0.109

مقدمه

غایت در فلسفه به‌معنای نهایت فعل بوده و از مراتب کمالی فعل است، اما معنای لغوی و اصطلاحی مشهور غایت عبارت نهایه‌الشئ است(۱و۲). در واقع غایات در بالاترین سطح عمومیت بیان می‌شوند و یادآور آرمان‌های فردی و اجتماعی می‌باشند(۳). غایات(aims)، اهداف کلی(goals) و

* **نویسنده مسؤول:** مولود رضوانی (دانشجوی دکترای تخصصی)، دانشکده آموزش پزشکی و فناوری‌های یادگیری، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران. moloudrezvani@gmail.com

دکتر شهرام یزدانی (استاد)، گروه آموزش پزشکی، دانشکده آموزش پزشکی و فناوری‌های یادگیری، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران. (shahram.yazdani@sbmu.ac.ir)؛ دکتر لیلا افشار (استاد)، گروه اخلاق پزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران. (leilaafshar@sbmu.ac.ir)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۲/۵، تاریخ اصلاحیه: ۱۴۰۳/۴/۱۹، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۷/۱۴

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.48305/24.0.109]

اهداف عینی(objectives) را می‌توان مقاصد تعلیم و تربیتی دانست که طبقه‌بندی شده و سلسله مراتبی هستند(۲).
غایات، اهداف کلی و اهداف عینی، به‌ترتیب نزولی، برای بیان مقاصد تعلیم و تربیت به‌کار برده می‌شود. آنچه مهم است ساختار اساسی، ماهیت دسته‌بندی‌ها و نحوه ارتباط غایات با یکدیگر یا به عبارت دیگر نقش ویژه آنها است(۳)
بیش‌تر فلاسفه تعلیم و تربیت بر این موضوع اتفاق نظر دارند که پیامد تعلیم و تربیت انتقال و ایجاد فضیلت می‌باشد(٤). ارزشمند بودن، ایجاد فضیلت و مطلوبیت تعلیم و تربیت در ارتباط با غایت یا غایاتی است که برای آن تعریف می‌گردد. غایات، به‌طور مستقیم قابل پیگیری و اندازه‌گیری نیستند اما شکل‌گیری اهداف کلی و اهداف عینی را هدایت می‌کنند(۳).
تحقق ایده‌آل‌ها و آرمان‌ها وحرکت به سمت آن در هر کشور بر عهده نظام تعلیم و تربیت است. نهادها، برنامه‌های درسی، یاددهی و یادگیری یا آماده‌سازی فراگیران برای زندگی(فردی–اجتماعی) به نوعی در ارتباط با غایات تعلیم و تربیت توصیف می‌گردد(٥و٦).
سیاست‌گذاران سنتی معتقدند نیازی به بحث در مورد غایات تعلیم و تربیت نیست؛ زیرا مقاصد تعلیم و تربیت مشخص هست، تأکید تعلیم و تربیت سنتی بر مهارت‌ها و کسب دانشی است که برای حفظ انتقال مهارت‌ها، دانش و ارزش‌های نسل‌های گذشته می‌باشد. بنابراین غایات تعلیم و تربیت از دیدگاه آنان در همه زمان‌ها و جوامع ثابت است(۳). اما با توجه به غیرقابل پیش‌بینی بودن آینده، تلاش برای حفظ گذشته، جهت مقابله با چالش‌های دنیای در حال تغییر کارآیی ندارد و بی‌نتیجه خواهد بود(۷).
در هزاره سوم و در جهانی از تغییرات سریع، غایات، نه تنها باید تعیین‌کننده دانش و مهارت‌های اساسی جهت آمادگی برای آینده‌ای نامعلوم، بلکه در بردارنده شایستگی‌ها و ویژگی‌های شخصیتی در مواجهه با تغییرات مداوم نیز باشد. در این راستا نظام‌های تعلیم و تربیت در سال‌های اخیر تلاش کرده‌اند با تدوین برنامه‌های راهبردی و اصلاح برنامه‌های تعلیم و تربیتی خود، گامی در این جهت بردارند(۱و۸تا۱۰).
در عمل اکثر نظام‌های تعلیم و تربیت بر اساس برنامه‌های درسی مبتنی بر رشته ساختاربندی شده‌اند، اما به‌نظر می‌آید که مهارت‌های قرن بیست‌ویکم جایگزین رویکرد دانش محور رایج شده است(۷). مقالات و اسناد سیاست‌گذاری منتشر شده از سوی دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی مؤید این امر می‌باشد، موضوعاتی مانند: ارزیابی و آموزش مهارت‌های قرن ۲۱ [ATC21S (Assessment and Teaching of 21st-Century Skills)](۱۱)، تعلیم و تربیت برای زندگی و کار: توسعه دانش و مهارت‌های قابل انتقال در قرن ۲۱(Education for life and work: Developing transferable knowledge and skills in the 21st century) و مهارت‌های بهتر، مشاغل بهتر، زندگی بهتر(۱۲).
موضوع مهم مورد بحث در سراسر جهان، اصلاح تعلیم و تربیت جهت برآوردن نیازهای این قرن می‌باشد. سازمان‌های بین‌المللی مانند اتحادیه اروپا، تعلیم و تربیت را ابزاری جهت تضمین کسب شایستگی‌های کلیدی مورد نیاز برای زندگی در دنیای در حال تغییر شهروندان خود اعلام نمودند(۷).
نظام‌های تعلیم و تربیت رسمی علاوه بر ایفای نقش در فرایند اجتماعی شدن افراد و ایجاد جامعه جدید، بازتابی از ارزش‌های حاکم بر جامعه نیز می‌باشند. توجه به ارزش‌های حاکم بر جوامع می‌تواند ایده‌های مناسبی جهت تدوین غایات فراهم سازد، بنابراین لزوم پرداختن به غایات تعلیم و تربیت؛ تعیین، تفسیر و ترویج آن؛ مهم می‌باشد(۱۳).
لازمه این امر بررسی، واکاوی و تحلیل غایات نظام‌های تعلیم و تربیت کشورهای مختلف است. برای دست‌یابی به این هدف روش مطالعه تطبیقی این امکان را فراهم می‌کند که با شناسایی شباهت‌ها، تفاوت‌های موجود در نظام‌های مختلف تعلیم و تربیت چشم‌اندازی از راهکارها پیش‌روی سیاستگزاران کشور قرار دهد تا بتوانند تصمیم‌گیری مناسب‌تر و بهتری جهت تدوین و تنظیم غایات تعلیم و تربیت داشته باشند. براساس جستجوی پژوهشگر تاکنون مطالعه‌ای در رابطه با بررسی و مقایسه غایت‌های تعلیم و

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-11]
[DOI: 10.48305/24.0.109]

تربیت در نظام‌های آموزش عالی سلامت کشورهای اسلامی یافت نشد، لذا با توجه به اینکه در کشورهای اسلامی غایات نهایی نظام‌های مختلف از جمله نظام آموزش سلامت باید مبتنی بر ارزش‌های اسلامی باشد، پژوهش حاضر با هدف شناسایی، تحلیل، دسته‌بندی و مقایسه غایت‌های تعلیم و تربیت در نظام‌های عالی آموزش سلامت در ایران و چند کشور اسلامی منتخب انجام گردید. قابل ذکر است که در مطالعات تطبیقی انتخاب موارد تطبیق بر اساس هدف مطالعه انجام می‌شود و در این مطالعه همان‌طور که ذکر شد به‌دلیل اینکه مبنای سیاست‌گذاری و ارزش‌های بنیادی در سیاست‌های کلی کشور و از جمله سیاست‌های آموزشی ارزش‌های اسلامی‌اند لذا انتخاب نظام‌های آموزش عالی بر همین اساس انجام شده است.

روش‌ها

پژوهش حاضر یک مطالعه تطبیقی بر مبنای الگوی بردی(Beredy) می‌باشد. این مطالعه با هدف بررسی غایات تعلیم و تربیت در سه کشور اسلامی پاکستان، ترکیه، مالزی و مقایسه آنها با غایات مشخص شده در نظام آموزش عالی سلامت در ایران در پاسخ به سوالات زیر اجرا گردید:

- غایات تعلیم و تربیت مشخص شده در نظام آموزش عالی سلامت کشورهای منتخب و ایران چیست؟
- شباهت‌ها و تفاوت‌های غایات تعلیم و تربیت در کشورهای مورد مطالعه در مقایسه با ایران کدام است؟

اطلاعات مورد نیاز جهت پاسخ‌گویی به پرسش‌های پژوهش از اسناد بالادستی منتشر شده در وب‌گاه‌های وزارت‌خانه‌های کشورهای تحت مطالعه مورد بررسی قرار گرفت مقالاتی که سیاست‌های تعلیم و تربیت را بررسی کرده بودند، استناد گردید. جستجو با استفاده از کلیدواژه‌های غایت، هدف کلی، هدف عینی، رسالت، چشم‌انداز، برنامه راهبردی، نظام آموزشی و معادل انگلیسی (vision, aims, goals, objective, mission, strategic plan, ministry of education, department, higher education) آنها انجام گردید.

الگوی بردی شامل چهار مرحله توصیف، تفسیر، هم‌جواری و مقایسه می‌باشد. براساس این الگو در این مطالعه در گام توصیف توضیحی در مورد نظام آموزش عالی هر یک از کشورهای مورد ارائه شد. اطلاعات گردآوری شده مورد ارزیابی قرار گرفتند و با توجه به هدف مطالعه که متمرکز بر آموزش عالی سلامت است تفسیری از آنها ارائه گردید. در گام هم‌جواری تفاوت‌ها و شباهت‌های موجود در نظام‌های آموزش عالی در خصوص غایات طبقه‌بندی شدند و در نهایت تلاش شد با مقایسه این موارد تصویری از آنچه نظام‌های آموزش عالی در کشورهای اسلامی منتخب به‌عنوان غایت یا هدف کلی خود از تعلیم و تربیت ارائه می‌کنند با تاکید بر معنای این غایات در آموزش عالی سلامت ارائه گردد.

جامعه آماری مورد بررسی کشورهای ایران، پاکستان، ترکیه و مالزی بود. دلیل انتخاب این کشورها ایجاد اصلاحات و تغییرات عمده در نظام تعلیم و تربیت خود، حاکم بودن برخی ارزش‌های اسلامی و امکان دسترسی به اطلاعات مورد نظر برای تحلیل بود که امکان مقایسه بین غایات حاکم بر نظام‌های تعلیم و تربیت این کشورها با کشور ایران را فراهم می‌آورد.

نتایج

گام توصیف:

نخستین گام در انجام یک مطالعه تطبیقی ارائه توصیفی جامع از موضوع تطبیق است، بر همین اساس در این بخش توصیفی از نظام‌های آموزش عالی در کشورهای منتخب ارائه می شود. بر اساس بررسی‌های انجام شده متولی نظام آموزش عالی سلامت در مالزی وزارت آموزش عالی، ترکیه شورای آموزش عالی، پاکستان کمسیون آموزش عالی می‌باشند و ایران تنها کشوری است که وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی متولی نظام آموزش عالی سلامت جدا از وزارت علوم می‌باشد. اطلاعات عمومی کشورهای مورد مطالعه و سطح اسناد مورد بررسی در جدول شماره ۱ آمده است.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.48305/24.0.109]

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.48305/24.0.109]

جدول ۱. اطلاعات عمومی نظام‌های آموزش عالی سلامتدر کشورهای منتخب

کشور	منطقه جغرافیایی	سطح مورد مطالعه	کلید واژه مورد نظر		
		وزارتخانه	غایت	هدف کلی	هدف عینی
مالزی	آسیای جنوب شرقی	وزارت آموزش عالی (Ministry of Higher Education)	+	+	+
پاکستان	آسیای جنوبی	کمسیون آموزش عالی تحت نظارت دولت (Higher Education Commission)	+	+	+
ترکیه	آسیای جنوب غربی	شورای آموزش عالی (Council of Higher Education)	+	+	+
ایران	آسیای غربی	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	+	+	+

گام دوم تفسیر:

در گام دوم یعنی تفسیر اطلاعات و با توجه به هدف مطالعه، یعنی مشخص نمودن غایاتی که این نظام‌های آموزشی برای خود ترسیم کرده بودند، تفسیری از این غایات و همچنین ویژگی‌ها و سطح تاثیر مورد انتظار از آنها اعم از فردی و اجتماعی نیز مشخص گردید. یافته‌های حاصل از این بخش در واقع در پاسخ به سوال اول پژوهش دسته‌بندی شدند.

غایات تعلیم و تربیت مشخص شده در نظام آموزش عالی سلامت کشورهای منتخب و ایران چیست؟

مالزی

تعلیم و تربیت در زمره اولویت‌های اساسی دولت مالزی می‌باشد از این رو سالانه مبالغ کلانی از بودجه ملی جهت تحقق غایات تعلیم و تربیتی این کشور اختصاص می‌یابد(۱٤). در بیانیه تعلیم و تربیت بیان شده است: تعلیم و تربیت نقش اصلی در رشد اقتصادی و توسعه ملی هر کشور دارد. برای پیش‌بینی آینده یک ملت، هیچ چیز بهتر از آنچه در حال حاضر در کلاس‌های درس اتفاق می‌افتد وجود ندارد. در اقتصاد جهانی امروز، موفقیت یک ملت اساساً به دانش، مهارت و شایستگی‌های مردم آن کشور بستگی دارد. تعلیم و تربیت همچنین اساس و بنیان سازندگی و اتحاد ملت است و این فرصت را برای افراد فراهم می‌کند که علاوه‌بر اینکه زندگی خودشان را بهبود بخشند، به اعضای موفق جامعه نیز تبدیل شوند و در توسعه ملی مشارکت فعال داشته باشند. بر این اساس می‌توان مجموعه‌ای مشترک از تجربیات و آرزوها را برای آینده مالزی ایجاد کرد و از طریق همین تجارب و آرزوهای مشترک است که یک هویت و اتحاد ملی مشترک پرورش می‌یابد(۱۵و۱٦)

سند فلسفه تعلیم و تربیت ملی برای مالزی، در سال ۱۹۸۸ تألیف و در سال ۱۹۹٦ تجدید نظر شد و دیدگاه حاکمیتی در مورد تعلیم و تربیت را به‌عنوان وسیله‌ای برای رشد جامع همه از نظر فکری، معنوی، عاطفی و جسمی در خود جای داده است. تعلیم و تربیت در مالزی یک تلاش مداوم برای دست‌یابی به توسعه بیش‌تر قابلیت‌های افراد به روشی جامع و یکپارچه است، افرادی که از لحاظ فکری، روحی، عاطفی و فیزیکی مبتنی بر اعتقاد راسخ به خدا و ارادت به او متعادل و هماهنگ هستند. چنین تلاشی برای تولید شهروندان مالزیایی آگاه و با کفایت، دارای استانداردهای اخلاقی بالا و متعهدانه برای دستیابی به سطوح بالای بهروزی شخصی و همچنین توانایی مشارکت در هماهنگی و بهبود خانواده، جامعه و ملت می‌باشد(۱۵و۱٦). (جدول ۲).

پاکستان

قانون اساسی پاکستان مبتنی بر دیدگاه برابری‌طلبانه و تاکید بر ارزش‌های اخلاقی، ارائه تعلیم و تربیت به همه شهروندان صرف‌نظر از جنسیت، طبقه، عقیده یا نژاد، حذف بی‌سوادی و تضمین مشارکت کامل زنان در تمام عرصه‌های ملیمی باشد. پاکستان همچنین یکی از امضاءکنندگان اهداف توسعه پایدار در سال ۲۰۳۰-۲۰۱۵ است که به موجب آن هر کشور عضو باید «تضمین‌کننده تعلیم و تربیت فراگیر و با کیفیت برای همه و ترویج‌کننده یادگیری مادام‌العمر باشد»(۱۷).

مستندات و شواهد رسمی نظام تعلیم و تربیت نمایاتگر این امر است ملت پاکستان برای اینکه بتواند همگام با

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.48305/24.0.109]

تغییرات جهانی حرکت نماید، نیاز به پایبندی به مجموعه‌ای از درس‌های مشترک بر اساس ایدئولوژی اسلامی مندرج در قانون اساسی جمهوری اسلامی پاکستان و انسجام ملی باشد. سیاست ملی تعلیم و تربیت پاکستان بر توسعه تعلیم و تربیت از جمله تدوین برنامه درسی، هدف ایجاد حداقل استانداردهای ملی در همه موضوعات را تضمین و بر ایدئولوژی ملی و نیازهای اجتماعی تأکید می‌کند(۱۸تا۲۰).

آموزش عالی پاکستان یک نهاد ملی است و وظایف و ماموریت‌های آن توسط قانون اساسی و قوانین اعلام شده توسط مجلس تعیین می‌شود و شامل دوره‌های کوتاه‌مدت، کارشناسی، کارشناسی ارشد و مقاطع دکتری یا معادل آن است. آموزش عالی شایسته، عادلانه، برابر و کارآمد مهم‌ترین ابزار برای تبدیل رویای یک اقتصاد مبتنی بر دانش به واقعیت می‌باشد و در دستیابی به اهداف کلی اجتماعی شامل توسعه مسؤولیت مدنی، انسجام اجتماعی و جامعه شکیباتر مشارکت می‌کند. به‌همین دلیل، علاوه‌بر نقش‌های سنتی تولید نیروی کار ماهر و استفاده از دانش جدید حاصل از پژوهش، نقش سوم آموزش عالی یعنی خدمت به جامعه موضوعیت پیدا می‌کند که شامل کمک به فرایند نوآوری، رشد اقتصادی، توسعه پایدار و انسجام اجتماعی جامعه است(۱۷و۲۱).

تجزیه و تحلیل وضعیتی نظام آموزش عالی در پاکستان نشان می‌دهد که به لحاظ دسترسی افراد به آموزش عالی، نسبت به سایر کشورهای منطقه در سطح پایین‌تری قرار دارد. تعداد دانشگاه‌های دولتی برای برآوردن نیازهای آموزشی همه دانشجویان خانواده‌های کم‌درآمد کافی نیست.از آنجا که اکثر والدین قادر به پرداخت هزینه‌های گزاف دانشگاه‌های بخش خصوصی نیستند، در نتیجه میزان مشارکت در سطح آموزش عالی پایین است(۲۱).

کمیسیون آموزش عالی پاکستان در سال ۲۰۰۲ به‌عنوان یک نهاد مستقل و خودمختار ایجاد و با الهام از چشم‌انداز پاکستان ۲۰۲۵ و درک نقش آموزش عالی در توسعه اقتصادی کشور، چشم‌انداز خود را "اولویت قرار دادن مردم: توسعه سرمایه انسانی و اجتماعی" قرار داده است. درک نقش آموزش عالی در توسعه اقتصادی اجتماعی در سراسر جهان، باعث گردیده که افزایش سرمایه‌گذاری چشم‌گیر در منابع انسانی در سطح آموزش عالی پیش‌بینی گردد(۲۰و۲۱). هدف کلی این برنامه ارائه نیروی کار متخصص و مبتکر برای دست‌یابی به هدف توسعه اقتصاد دانش‌بنیان مطابق با "پاکستان ۲۰۲۵: یک ملت یک چشم‌انداز" هست(جدول ۲).

ترکیه

ترکیه یکی از معدود کشورهایی است که توانسته ضمن افزایش دسترسی به تعلیم و تربیت، پیشرفت دانشجویان را بهبود بخشد. در طول دهه گذشته، سرمایه‌گذاری و اصلاحات قابل توجه در نظام تعلیم و تربیت ترکیه باعث گسترش مشارکت شده است. تعلیم و تربیت در ظهور ترکیه به‌عنوان یک جمهوری متحد نقش اساسی داشته و به‌طور فزاینده‌ای در قلب دستور کار اقتصادی ملی قرار دارد و غایت آن دست‌یابی به هم‌گرایی با سطوح درآمد و بهره‌وری می‌باشد(۲۲و۲۳).

از ویژگی‌های کلیدی نظام تعلیم و تربیت در ترکیه نظام قوی برنامه‌ریزی می‌باشد و به‌طور فزاینده‌ای با تاکید بر گسترش دسترسی به تعلیم و تربیت بر کیفیت پیامدهای آموزشی متمرکز شده است. در سند چشم‌انداز ۲۰۲۵ ترکیه تعلیم و تربیت را به‌عنوان یک زیست‌بوم می‌بیند و به‌دنبال طراحی همزمان تمامی اجزای فرعی نظام است. بنابراین فرایند تعلیم و تربیت را از تعاریف زیستی و اقتصادی، داده‌های آماری و کمّی آن جدا می‌کند و به ریشه‌های هستی شناختی، معرفتی و اخلاقی آن بر می‌گردد. تعلیم و تربیت به کنش سازنده تبدیل بشار(هستی) به مجنون(انسان) اشاره دارد. پارادایم حاکم بر این سند این است که همه انسان‌ها برای پرواز باید به دو بال مجهز باشند: قلب و ذهن؛ تعلیم و تربیت را

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-11]
[DOI: 10.48305/24.0.109]

به‌عنوان یک سرمایه‌گذاری که منحصراً بر چیزهای مادی متمرکز است را رد می‌کند(۲٤).

تعلیم و تربیت در ترکیه مانند سایر خدمات عمومی اصلی مانند عدالت، امنیت و بهداشت تحت نظارت و بازرسی دولت ارائه می‌شود. وزارت آموزش و پرورش ملی(MONE) از طرف دولت وظیفه دست‌یابی به اهداف تعیین شده برای تعلیم و تربیت ملی ترکیه و ازجمله نظام آموزش عالی سلامت را بر عهده دارد(۲۵). محوریت بیانیه چشم‌انداز تعلیم و تربیت ملی در ترکیه حول وجود انسانی می‌باشد. در این بیانیه گفته شده است انسان فقط یک موجود عقلانی نیست که به‌دنبال بالاترین فایده و منفعت شخصی برای خودش باشد؛ بلکه این انسان باید با توجه به ماهیت انسانی خود و تاریخ، تمدن و میراث غنی ترکیه تربیت شود(۲٤).

آموزش عالی بخش مهمی از نظام تعلیم و تربیت ترکیه را تشکیل می‌دهد و رتبه نخست را در بین کشورهای اروپا به لحاظ تعداد دانشجویان و روند افزایش آنها در آموزش عالی دارد. تمرکز اصلی شورای آموزش عالی، بهبود کیفیت تعلیم و تربیت و توسعه روابط اجتماعی و اقتصادی از طریق آموزش عالی است؛ بدین‌منظور تربیت نیروی انسانی تحصیل‌کرده متناسب با نیازهای ملت و کشور، آموزش در سطوح مختلف بر اساس تحصیلات متوسطه، انجام تحقیقات علمی، انتشار و ارائه خدمات مشاوره‌ای، برای خدمت به کشور، در اولویت قرار گرفته است(۲٤و۲۵)

در جستجوی انجام شده، غایات عمومی تعلیم و تربیت ملی ترکیه که شامل آموزش عالی سلامت نیز می‌باشد عبارت است از: ۱-پرورش افراد متعهد به اصلاحات و اصول آتاتورک، ارزش‌های ملی، اخلاقی، انسانی، معنوی و فرهنگی ۲-تربیت افرادی که از نظر جسمی، روحی، اخلاقی، معنوی و عاطفی دارای شخصیت و روانی معتدل و سالم، قدرت تفکر مستقل و علمی، جهان‌بینی گسترده باشند و به حقوق بشر احترام بگذارند، شجاعت، اراده و فردیت را درک کنند، نسبت به جامعه احساس مسؤولیت نموده و خلاق و پربار باشند.

۳-آماده ساختن افراد برای زندگی با حصول اطمینان از داشتن مشاغلی که آنها را خوشحال می‌کند و تجهیز آن‌ها با دانش، مهارت و نگرش‌های لازم جهت حرکت در راستای منافع، استعدادها و توانایی‌های خود که به بهروزی جامعه نیز کمک می‌کنند. ٤- ارتقای بهروزی و شادی شهروندان و جامعه ترکیه، حمایت و تسریع توسعه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی، حفظ وحدت و انسجام ملی و در نهایت تبدیل ملت ترکیه به شریک سازنده، خلاق و ممتاز تمدن معاصر است(۸و۲٦).

بر این اساس، غایات تعلیم و تربیت در ترکیه پرورش یادگیرندگانی است که دارای خود تعیین‌گری و کنجکاوی طبیعی هستند و همچنین به‌وجود آوردن جامعه‌ای که با اتخاذ راهبرد تعلیم و تربیتی مادام‌العمر، نیازهای اقتصادی خود را با توجه به اهداف توسعه پایدار برآورده نماید(۲٤و۲۷). (جدول ۲)

ایران

عرصه تعلیم و تربیت از مهم‌ترین زیرساخت‌های تعالی همه جانبه کشور ایران و ابزار جدی برای ارتقاء سرمایه انسانی شایسته در عرصه‌های مختلف است. ساختار نظام تعلیم و تربیت(تشکیلات اداری، تعلیم و تربیتی و دوره‌های تحصیلی و توالی آنها) نمایانگر فلسفه، غایات و ارزش‌های حاکمیت جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. وزارت علوم و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی متولی امر تعلیم و تربیت در آموزش عالی ایران هستند(۲۸و۲۹).

عرصه تعلیم و تربیت از مهم‌ترین زیرساخت‌های تعالی همه جانبه کشور و ابزار جدی برای ارتقاء سرمایه انسانی شایسته کشور در عرصه‌های مختلف است. براساس غایات تعلیم و تربیت مشخص شده در سند چشم‌انداز ۱٤۰٤، تصمیم‌گیری برای آینده و توسعه تعلیم و تربیت باید متناسب با سیاست‌های توسعه و اهداف و الزامات چشم‌انداز، تعیین و تدوین گردد. بر مبنای این سند "ایران درسال ۱٤۰٤ کشوری توسعه‌یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی با

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-11]
[DOI: 10.48305/24.0.109]

هویت اسلامی و انقلابی، الهام‌بخش در جهان اسلام و دارای تعامل سازنده و موثر در روابط بین‌الملل خواهد بود(۲۸).
تحقق آرمان‌های متعالی انقلاب اسلامی ایران مانند احیای تمدن عظیم اسلامی، حضور سازنده، فعال و پیشرو در میان ملت‌ها و کسب آمادگی برای برقراری عدالت و معنویت در جهان در گرو تربیت انسان‌های عالم، متقی و آزاده و اخلاقی است. تعلیم و تربیتی که تحقق‌بخش حیات طیبه، جامعه عدل جهانی و تمدن اسلامی ایرانی باشد در پرتو چنین سرمایه انسانی متعالی است که جامعه بشری آمادگی تحقق حکومت جهانی انسان کامل را یافته و در سایه چنین حکومتی ظرفیت و استعدادهای بشر به شکوفایی و کمال خواهد رسید(۲۸و۳۰).
غایات نظام آموزش عالی ایران که شامل آموزش عالی سلامت نیز می‌باشد به‌صورت عام عبارتند از: توسعه و نشر علوم، معارف و ارزش‌های اسلامی در سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی، گسترش مرزهای دانش و اعتلای موقعیت علمی کشور در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی، تربیت و توسعه منابع انسانی یا سرمایه انسانی، جامعه‌ای بر مبنای تزکیه، علم و حکمت، ارتقای دانش و فرهنگ عمومی، مشارکت در توسعه پایدار فرهنگی، سیاسی، اقتصادی جامعه و حل معظلات اجتماعی، گسترش زبان و ادب فارسی در سطح ملی و منطقه‌ای و در نهایت برقراری و گسترش روابط علمی-فرهنگی در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی، تقویت جنبه‌های فرهنگی دانشجویان و تعمیق معرفت دینی و ارزش اسلامی در آنان، افزایش مشارکت و فراهم نمودن فرصت‌های یکسان برای دسترسی داوطلبان مستعد به آموزش(۳۱و۳۲)
در غایات نظام تعلیم و تربیت ایران به‌طور خاص، انسان محور توسعه و عنصر اصلی نظام علم، فناوری و نوآوری سلامت است. توجه به نخبگان نظام سلامت کشور، جذب، به‌کارگیری و ارتقای بهره‌مندی از ظرفیت‌های آنها، ایجاد و غنای محیط‌های آموزشی در همه ابعاد علمی، فرهنگی و پژوهشی در راستای همان اهداف اشاره شده در سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ است که مبتنی بر ارزش‌های اسلامی- ایرانی است(۳۱تا۳۴). (جدول ۲)

جدول ۲. غایات مورد نظر در نظام‌های آموزش عالی و ویژگی‌های آنها در کشورهای منتخب

نام کشور	سطح تاثیر	ویژگی‌های متمایز نظام آموزش عالی سلامت با تمرکز بر غایات، اهداف کلی و عینی
مالزی	فرد	– پرورش افرادی متعادل و هماهنگ با پرورش فکری، روحی، عاطفی، و فیزیکی مبتنی بر اعتقاد راسخ به خدا و ارادت به او – شهروندان مالزیایی آگاه و با کفایت، دارای استانداردهای اخلاقی بالا و متعهدانه برای دستیابی به سطوح بالای بهروزی شخصی و همچنین توانایی مشارکت درهماهنگی و بهبود خانواده، جامعه و ملت – افرادی با توانایی مهارت‌های سطوح بالای تفکر و ایجاد فرصت جهت کسب مهارت‌های شناختی، تفکر برتر، زبان‌شناختی، هویت ملی و مهارت‌های رهبری (شامل چهار بعد کارآفرینی، تاب‌آوری، هوش هیجانی و مهارت‌های ارتباطی قوی در زمینه نظام تعلیم و تربیت) – رشد اخلاق و معنویت
	جامعه	– ایجاد تغییر چشمگیر فضای اجتماعی و کسب و کار – توسعه عدالت، حفظ رشد اقتصادی پایدار، توسعه رقابت جهانی، ایجاد اقتصاد دانش‌بنیان، تقویت و توسعه منابع انسانی و حفظ توسعه پایدار زیست محیطی؛ – آماده‌سازی ملت برای انجام عملکرد مناسب در سطح بین المللی – مشارکت فعال افراد جامعه در توسعه ملی –یادگیری درک و پذیرش تفاوتها از طریق ارتقاء تعامل افراد با پس زمینه اقتصادی اجتماعی، مذهبی و قومی مختلف
پاکستان	فرد	– تربیت فردی متکی به خود، حائز توانایی تفکر تحلیلی و اصیل، عضوی مسئول در جامعه و شهروند جهانی. – پرورش افراد با شخصیتی پویا، خلاق و قادر به رویارویی با حقیقت – پرورش افراد متعهد به ارزش‌های دموکراتیک و اخلاقی، آگاه به حقوق اساسی بشر، پذیرای ایده‌های جدید، داشتن احساس مسؤولیت شخصی و مشارکت در فعالیت‌های تولیدی در جامعه برای منافع عمومی –توانمندسازی فرد برای کسب معاش صادقانه از طریق مهارت‌هایی که به اقتصاد ملی کمک می‌کند و او را قادر می‌سازد تا انتخاب‌های آگاهانه‌ای در زندگی داشته باشد.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-11]
[DOI: 10.48305/24.0.109]

نام کشور	سطح تاثیر	ویژگی‌های متمایز نظام آموزش عالی سلامت با تمرکز بر غایات، اهداف کلی و عینی
	جامعه	–حفظ آرمان‌هایی که منجر به ایجاد پاکستان شد و تقویت مفهوم ایدئولوژی اساسی در چارچوب اخلاق اسلامی مندرج در قانون اساسی ۱۹۷۳ جمهوری اسلامی پاکستان — ایجاد حس وحدت و ملیت و ترویج تمایل به ایجاد یک دولت بهروزی برای مردم پاکستان در سطح جامعه – ارتقای انسجام ملی با احترام به همه ادیان و مذاهب و به رسمیت شناختن تنوع فرهنگی و قومی –ترویج هماهنگی اجتماعی و فرهنگی از طریق استفاده آگاهانه از فرایند تعلیم و تربیت – فراهم کردن و تضمین فرصت‌های تعلیم و تربیت برابر برای همه شهروندان پاکستان و فراهم کردن امکانات کافی برای اقلیت‌ها برای توسعه فرهنگی و مذهبی آنها – تشکیل جامعه‌ای باسواد، آگاه و دانش محور با تمرکز بر توسعه همه‌جانبه انسانها (نیازهای آموزشی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و معنوی آنها) – ارتقا و ترویج ایدئولوژی و حس ملیت پاکستانی براساس اصول وحدت، ایمان و نظم – تقویت آرمان‌های امت مسلمان و ارتقاء هماهنگی بین ادیان و تجلیل از تنوع ادیان – ترویج ارزش‌های صلح، مدارا، احترام به حقوق بشر، برادری فراگیر، تفاهم و همزیستی متقابل در جامعه – تاکید بر نقش سوم آموزش عالی (خدمت به جامعه، کمک به فرایند نوآوری، رشد اقتصادی، توسعه پایدار و انسجام اجتماعی جامعه) –حرکت به سوی جامعه‌ای مبتنی بر دانش، اخلاق و ارزش‌ها
ترکیه	فرد	– انسان بودن و موجودیت آن محور چشم انداز تعلیم و تربیت ترکیه – مجهز کردن فراگیران به دانش و مهارت‌های مورد نیاز جامعه اطلاعاتی – توسعه تفکر، درک، تحقیق ومهارت‌های حل مسئله و مهارت‌های هنری – درونی کردن فرهنگ ملی و ارزش‌های عمومی انسانیت و دموکراسی – بالا بردن حس اعتماد به نفس، عزت نفس، آگاهی از حقوق، عدالت و مسؤولیت در افراد – فراهم کردن فرصت‌های رشد و تربیت افراد کوشا، کارآفرین، خلاق، نوآور، صلح جو، سالم و شاد
	جامعه	– ارتقای بهروزی و شادی شهروندان و جامعه ترکیه – حمایت و تسریع توسعه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی – تمرکز بر وحدت و انسجام ملی – تبدیل ملت ترکیه به شریکی سازنده، خلاق و ممتاز در تمدن معاصر – توسعه پایدار – تبدیل به قدرت منطقه
ایران	فرد	– تقویت و تحکیم مبانی اعتقادی و معنوی فراگیران از طریق تبین و تعیین اصول و معارف احکام دین مبین اسلام و مذهب حقه جعفری اثنی عشری بر اساس عقل، قرآن و سنت معصومین – رشد فضائل اخلاقی و تزکیه فراگیران بر پایه تعالیم عالیه اسلام – تقویت و تحکیم روحیه اتکال به خدا و اعتماد به نفس – ارتقاء بینش سیاسی بر اساس اصل ولایت فقیه در زمینه‌های مختلف جهت مشارکت آگاهانه در سرنوشت سیاسی کشور – شناخت و شکوفا کردن و پرورش استعدادهای فراگیران و تقویت روح بررسی و تتبع و تحقیق و ابتکار و خلاقیت در تمام زمینه‌های علمی، فنی، فرهنگی با تأکید بر نفی روحیه مدرک گرایی –رشد دادن و تقویت روحیه عدالت‌پذیری و عدالت گستری و ظلم ستیزی –تقویت روحیه دعوت به خیر به عنوان وظیفه‌ای همگانی و متقابل –ایجاد روحیه پاسداری از قداست و استواری بنیان و روابط خانواده بر اساس تعالیم عالیه اسلام —ایجاد و تقویت روحیه اخوت اسلامی و تعاون عمومی و انفاق و ایثار –ایجاد روحیه صرفه‌جویی و پرهیز از اسراف و تبذیر و مصرف زدگی –تقویت حس مسؤولیت و پایبندی به نظم و انضباط – تربیت انسان‌های عالم، متقی و آزاده و اخلاقی – پرورش روحیه کارآفرینی
	جامعه	– ایجاد روحیه احترام به قانون و التزام به اجرای آن و حمایت از برخورداری عموم مردم از حقوق قانونی خویش – ایجاد زمینه‌های لازم برای حفظ و تداوم استقلال فرهنگی، اقتصادی و سیاسی – احیای تمدن عظیم اسلامی، حضور سازنده، فعال و پیشرو در میان ملت‌ها و کسب آمادگی برای برقرار عدالت و معنویت در جهان – اعتلای موقعیت آموزشی، علمی و فنی کشور – تعمیق وگسترش علوم، معارف، ارزش‌های انسانی و اسلامی و اعتلای جلوه‌های هنر و زیبایی‌شناسی و میراث علمی تمدن ایرانی و اسلامی – تأمین نیروی انسانی متخصص و توسعه منابع انسانی کشور بر مبنای تزکیه، علم و حکمت – ارتقاء سطح دانش و مهارت‌های فنی و توسعه و ترویج فرهنگ تفکر علمی در جامعه

گام سوم: همجواری موضوع تطبیق برای شناخت نقاط مشترک و تفاوت‌های آن

گام سوم از روش مطالعه تطبیقی در کنار هم قرار دادن در گستره تطبیق است. یافته‌های این بخش به سوال دوم

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.48305/24.0.109]

پژوهش یعنی:
شباهت‌ها و تفاوت‌های غایات تعلیم و تربیت در کشورهای مورد مطالعه در مقایسه با ایران کدام است؟ پاسخ می‌دهند.
در مرحله تعیین همجواری یافته‌ها، غایات تعلیم و تربیت کشورهای مورد مطالعه، در سطح فردی و اجتماعی در شش حیطه‌ی غایات فکری-عقلانی[1] غایات روانشناختی[2] غایات اخلاقی[3] غایات معنوی[4] غایات اجتماعی[5] و غایات اقتصادی[6] طبقه‌بندی گردید(جدول ۳).

جدول۳. همجواری غایات مطرح شده در نظام‌های آموزش عالی در کشورهای منتخب

سطح غایات / حیطه غایات	فردی	اجتماعی
فکری-عقلانی	توسعه ذهنی، فکری، یادگیری مادام العمر، تفکر نقادانه، منطقی بودن، خلاقیت	سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد، نوآوری، حاکمیت خوب و برتری علمی
روانشناختی	خودمختاری، خودتعیین‌گری، تاب‌آوری، شادی و بهروزی	غرور ملی، امنیت ملی، هویت ملی
اخلاقی	ارزش‌های دموکراسی، توسعه اخلاقی، عدالت محوری، اخوت، نوع دوستی، کرامت انسانی	دموکراسی، آزادی، برابری و پاسخگویی
معنوی	ارزش‌های حکمت الهی مانند ایمان و تزکیه	آموزه‌های اسلامی
اجتماعی	تعهد اجتماعی و جامعه‌پذیری و مهارت‌های شهروندی	انسجام اجتماعی، عدالت اجتماعی
اقتصادی	اشتغال‌زایی،بهره‌وری و مهارت‌هایکارآفرینی، ثروت و رفاه	رشد اقتصادی، توسعه پایدار و اقتصاد دانش‌بنیان

مقایسه
در گام آخر و به منظور مقایسه‌ی یافته‌ها، غایات ذکر شده در حیطه‌های بدست آمده تحلیل شدند.

بحث

توسعه دانشگاه‌ها و نهادهای آموزش عالی جهت تربیت نیروی انسانی متخصص و توانمند به گونه‌ای که پاسخ‌گوی نیاز فوری کشور و جامعهٔ جهانی باشند، چالشی است که امروز فراروی هرکشوری قرار گرفته است(۳۵).
واکاوی غایات تعلیم و تربیت در کشورهای مختلف، ضمن شناخت بیش‌تر اهداف کلان آموزشی، سیاست‌های مختلف اتخاذ شده جهت پیشبرد آموزش را پیش روی برنامه‌ریزان قرار می‌دهد و این امکان را فراهم می‌آورد تا با بررسی نظام‌های مختلف تصمیمات موثرتری متناسب با نظام آموزشی کشور و نیازهای آن اتخاذ نمایند. همان‌طور که ذکر شد ایران تنها کشوری است که نظام آموزش عالی سلامت آن از نظام آموزش عالی در سایر حوزه‌ها جداست. در عین حال قایل ذکر است که غایات و اهداف هر نظام تعلیم تربیت فارغ از حوزه تخصصی مربوطه برگرفته از ارزش‌های بنیادی حاکم بر جامعه است، لذا غایات تربیتی نظام‌های آموزش عالی در سیر کشورها قابل مقایسه با غایات نظام آموزش عالی ایران به‌طور عام و آموزش عالی سلامت بطور خاص می‌باشد.
در پژوهش حاضر غایات تعلیم و تربیت نظام آموزش عالی سلامت در چهار کشور اسلامی پاکستان، ترکیه، مالزی و ایران بررسی و مقایسه گردید.
بررسی مستندات حاکمیتی در نظام‌های آموزش عالی کشورهای مورد مطالعه نشان داد بیش‌ترین موارد اشاره غایات مرتبط باحیطه‌های فکری، اجتماعی و اقتصادی (در سطح فردی-جامعه) و کم‌ترین اشاره مرتبط با حیطه‌های معنوی (در سطح فردی-جامعه) می‌باشد. دلیل بیش‌تر بودن عایات مرتبط با دستاوردهای فکری این است که دانش‌آموختگان نظام آموزش عالی برای کسب موقعیت ممتاز در جامعه نیاز به چنین توانمندی هائی دارند. علاوه بر این سیاست‌گذاران نیز برای ایجاد حس مسؤولیت اجتماعی و پذیرش هنجارهای جامعه توسط فراگیران بر

[1] Intellectual Aims
[2] Psychological Aims
[3] Moral Aims
[4] Spiritual Aims
[5] Social Aims
[6] Economic Aims

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-11]
[DOI: 10.48305/24.0.109]

اهدافی که منجر به تسهیل فرایند جامعه‌پذیری می‌شوند تاکید دارند. مجموعه عایات مرتبط با دستاوردهای فکری و مهارتی و همچنین جامعه‌پذیری منجر به کارایی اجتماعی شده و فرد و جامعه را در رقابت اقتصادی جهانی در موقعیت بهتری قرار می‌دهد. از سوی دیگر علیرغم کم‌ترین اشاره به غایات مرتبط با حیطه‌های معنوی به شکل کلی، این موضوع از دید سیاستگذاران آموزشی مغفول نبوده است. چراکه ارزش‌های مبنائی و ابزاری هر دو در طراحی یک نظام آموزشی و اجرای آن نقش موثری دارند (۳٤تا۳۷).

ترکیه با تمرکز بر اصول و اصلاحات اتاتورک جدایی دین از سیاست کم‌ترین تأثیر و ایران بیش‌ترین تأثیر را پذیرفته است.

رشد اقتصادی، رقابت جهانی، توسعه پایدار و اقتصاد دانش‌بنیان بیش‌ترین تأثیر را در تدوین غایات داشته است.

نتیجه‌گیری

تعیین غایت برای هر نظام تعلیم و تربیت و از جمله آموزش عالی به شکل عام و آموزش عالی سلامت به‌طور خاص، هم‌راستا بودن این غایات با ارزش‌های مبنائی یک جامعه و همچنین چالش‌های جهانی برای پاسخگوئی به نیازهای فردی و اجتماعی فراگیران و جامعه ضروری است. یافته‌های مطالعه ما نشان داد که کشورهای اسلامی تکیه بر ارزش‌های بنیادین خود ناگزیز بخشی از آن‌چه نظام ارزشی جهانی ضروری می‌سازد را نیز برای پاسخگوئی مناسب به‌عنوان غایات آموزشی خود برگزیده‌اند از جمله توجه به ارزش‌های دموکراتیک و یا تولید ثروت و رفاه و... همچنین ما در این مطالعه تلاش کردیم تا با ارائه یک دسته‌بندی جامعه از حیطه‌های مختلفی که غایات آموزش عالی در آنها طرح می‌شوند طبقه‌بندی مناسبی از آنها به‌دست دهیم. توجه به سطوح تاثیر فردی و اجتماعی غایات و حیطه‌های مختلف آنها می‌تواند سیاست‌گذاران آموزش عالی بطور عام و آموزش عالی سلامت به‌طور خاص را در این مسیر راهنمائی کند.

قدردانی

ملاحظات اخلاقی

این مقاله منتج از پایان‌نامه دکترای تخصصی آموزش پزشکی با کد اخلاقی IR.SBMU.SME.REC.1400.041 می‌باشد.

این مطالعه بخشی از پایان نامه‌ای است که توسط نویسنده مسؤول؛ مولود رضوانی؛ برای اخذ مدرک دکتری آموزش پزشکی انجام شده است. از حمایت اساتید و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی کمال تشکر را داریم.

منابع

1. Habibi Tabar H, Ameli M. [Jayegahe Elate Ghaei Dar Falsafe Eslami]. The Quarterly Journal of Theological - Doctrinal Research. 2012; 2: 73-95.[Persian]
2. Barnett R. Does higher education have aims?. Journal of Philosophy of Education. 1988; 22(2): 239-50.
3. Noddings N. Aims, goals, and objectives. Encounters on Education. 2007; 8: 7-15.
4. Peters R. Aims of Education: A Conceptual Enquiry. In: Peters R, editors. The Philosophy of Education. Oxford: Oxford University Press; 1973:1-35.
5. Winch CH, Gingell J. Philosophy and educational policy: A critical introduction. London: Psychology Press; 2004.
6. White J. The aims of education restated. London: Routledge; 2010.
7. Dishon G, Gilead T. Adaptability and its discontents: 21st-century skills and the preparation for an unpredictable future. British Journal of Educational Studies. 2020; 69(4): 393-413.
8. Babaoglan E. Strategic Planning in Education in Turkey. Educational Planning. 2015; 22(2): 35-40.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.48305/24.0.109]

9. Krzikallová K, Tošenovský F. Is the Value Added Tax System Sustainable? The Case of the Czech and Slovak Republics. Sustainability. 2020; 12(12): 1-24.
10. Australian Government. Department Of Education. China's education modernisation plan towards 2035; 2020. [Cited 2024 Jul 13]. available from: https://internationaleducation.gov.au/international-network/china/PolicyUpdates-China/Pages/China's-education-modernisation-plan-towards-2035-.aspx#:~:text=The%202035%20Plan%20calls%20for,strengthened%20at%20higher%20education%20level.
11. Griffin P, Care E. Assessment and teaching of 21st century skills, Methods and approach. Berlin/Heidelberg: Springer; 2014.
12. Pellegrino JW, Hilton ML. Education for life and work: Developing transferable knowledge and skills in the 21st century. Washington, DC: National Academies Press; 2012.
13. Powney J, Cullen MA, Schlapp U, Glissov P, Johnstone M, Munn P. Understanding values education in the primary school. London: The SCORE Centre; 1995.
14. Whitehead AN. Universities and their Function. Bulletin of the American Association of University Professors (1915-1955). 1928; 14(6): 448-50.
15. Ministry Of Education Malaysia. Malaysia Education Blueprint 2015–2025 (Higher Education). Ministry of Higher Education Official Portal; 2015. [Cited 2024 Jul 13]. available from: https://www.um.edu.my/docs/um-magazine/4-executive-summary-pppm-2015-2025.pdf
16. Ministry Of Education Malaysia. Malaysia Education Blueprint 2013 – 2025 (Preschool To Post Secondary Education); 2013. [Available from:https://www.pmo.gov.my/wp-content/uploads/2019/07/Malaysia-Education-Blueprint-2013-2025.pdf
17. Ministry of Education, Government of Pakistan. National Education Policy; 2009. [Cited 2024 Jul 13]. available from: https://itacec.org/document/2015/7/National_Education_Policy_2009.pdf
18. Ministry of Education, Government of Pakistan. Background of Establishment of National Curriculum Council (NCC); 2024. [Cited 2024 Jul 13]. available from: https://www.mofept.gov.pk/Detail/YThkNmUzYWYtNDBhZC00MDc0LTkxMzYtM2RiZTJkMWM4YTE1
19. Ministry of Education, Government of Pakistan. National Curriculum Framework Pakistan. Frequently Asked Questions (FAQs). [Cited 2024 Jul 13]. available from: https://ncc.gov.pk/GoPInitiative#:~:text=Pakistan's%20Core%20Curriculum%20entails%20that,religious%20minorities%20through%20Christianity%2C%20Sikhism%2C
20. Government of Pakistan. Ministry of Planning, Development & Reform. Pakistan Vision 2025 Secretariat. Pakistan-Vision-2025: One Nation - One Vision; 2024. [Cited 2024 Jul 13]. available from: https://www.pc.gov.pk/uploads/vision2025/Pakistan-Vision-2025.pdf
21. Taylor J. Pakistan Higher Education Commission Vision 2025; 2017. [Cited 2024 Jul 13]. available from: https://www.universitiesuk.ac.uk/sites/default/files/uploads/UUKi%20reports/PakistanHE_iNotes_June17_final.pdf
22. Grace G. Education Is A Public Good: On The Need To Resist The Domination Of Economic Science. In: Bridges D, McLaughlin T, editors. Education And The Market Place. 1st ed. London: Falmer ;1994: 126–137.
23. Kitchen H, Bethell G, Fordham E, Henderson K, Li RR. OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education: Student Assessment in Turkey; 2019. [Cited 2024 Jul 13]. available from: https://www.oecd-ilibrary.org/education/oecd-reviews-of-evaluation-and-assessment-in-education-student-assessment-in-turkey_71ee93b4-en
24. Government Ministry Of The Republic Of Turkey. The Ministry Of National Education. turkey education vision 2023; 2018. [Cited 2024 Jul 13]. available from: https://planipolis.iiep.unesco.org/sites/default/files/ressources/turkey_education_vision_2023.pdf
25. Oecd. Reviews Of National Policies For Education: Basic Education In Turkey. Château De La Muette, Paris: Oecd Publishing; 2005.
26. Köseleci N. Progress towards good-quality education for all in Turkey: a qualified success?. Comparative Education. 2015; 51(4): 555-74.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.48305/24.0.109]

27. Visakorpi J, Stankovic F, Pedrosa J, Rozsnyai C. Higher Education System in Turkey: Trends, Challenges, Opportunities. A System Review Based on Seventeen Institutional Evaluation Reports; 2008. [Cited 2024 Jul 21]. available from: https://www.eua.eu/publications/higher-education-in-turkey-trends-challenges-opportunities-2008.html
28. Ahmadi A, Mehrmohammadi M, Maleki H, Saadeghi AR, Taheri M. [Formalizing Goals and Objectives in Iranian Educational System: A Historical Analysis]. Journal Of Education. 2021; 36(4): 51-70.[Persian]
29. Fatemi Amin Z, Fuladian M. Educational System and Educational Production: Comparative Study of 70 Countries. The Culture Strategy Quarterly. 2009; 2(7): 103-130. [Persian]
30. Ministry of Education. Dabirkhaneye Shoraye Aliye Enghelab Farhangi. [Sanad Tahavol Bonyadine Amoozesh V Parvaresh] ; 2011. Available from: https://sanadtahavol.ir/.[Persian]
31. Ministry of Health and Medical Education. Ashmaeii Ba Vezaratkhaneh. [Ahdaf Va Sharheh Vazayef]; 2024. [Cited 2024 Jul 13]. available from: https://behdasht.gov.ir/%D8%A7%D9%87%D8%AF%D8%A7%D9%81-%D9%88-%D8%B4%D8%B1%D8%AD-%D9%88%D8%B8%D8%A7%DB%8C%D9%81.[Persian]
32. Majmaeh Tashkhise Maslahate Nezame. [Sanade Cheshmandaze Bist Saleh Jomhorie Eskami Iran Dar Ofogh 1404 Hegri Shamsi];2023. [Cited 2024 Jul 13]. available from: https://maslahat.ir/fa/services/13/34. [Persian]
33. Ministry of Health and Medical Education. [Siyasat Va Barnamehha, Basteheye Tahavol Va Noavari Amoozeshe Oloom Pezeshki Mobtani Bar Barnameye Amoozeshe Ali Hozeye Salamat]. [Cited 2024 Jul 13]. Available from: https://behdasht.gov.ir/%D8%B3%DB%8C%D8%A7%D8%B3%D8%AA-%D9%87%D8%A7-%D9%88%D8%A8%D8%B1%D9%86%D8%A7%D9%85%D9%87%D9%87%D8%A7/%D8%B5%D9%81%D8%AD%D9%87:2 .[Persian]
34. Zaker Salahi G, Keykha A. A Comparative Study in Higher Education Goals of Certain Countries. Iranian Journal of Comparative Education. 2019; 2(3): 346-61.
35. Le Métais J. Values and aims in curriculum and assessment frameworks; 1997. [Cited 2024 Jul 13]. available from: https://www.semanticscholar.org/paper/Values-and-Aims-in-Curriculum-and-Assessment-M%C3%A9tais/bd4789322bc202b4b0a706c742a33011c0f9c3b8
36. Brighouse H, Mullane K. Aims and Purposes of a State Schooling System: The Case of California. Technical Report. Getting Down to Facts II. Technical Report; 2018. . [Cited 2024 Jul 13]. available from: https://lib.manaraa.com/books/Aims%20and%20Purposes%20of%20a%20State%20Schooling%20System.pdf
37. Gokce AT, Celep C. A Comparison of Educational Systems of Turkey, Malta, Ireland, Spain, Sweden, Portugal, Finland, Greece, Belgium, the Netherlands and Denmark. Online Submission. US-China Education Review. 2011; 4: 547-557.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.48305/24.0.109]

The Aims of Education in Health Higher Education Systems: A Comparative Study

Shahram Yazdani[1], Leila Afshar[2], Moloud Rezvani[3]

Abstract

Introduction: *The aims of education in any educational system reflect the essence of that system. Given that aims are in line with the fundamental purposes of education, they can determine the goals and objectives of institutions, curricula, or preparing learners for personal and civic life in the formal education system. The formal education system plays a significant role in the socialization process of individuals on one hand and reflects the values prevailing in society on the other hand. Accordingly, it seems important to address the aims of education, interpretation, and promotion. This study deals with the comparative study of the aims of health higher education systems in four Islamic countries. It is of note that Iran is the only country whose higher education system is separate from the health higher education system. As such, what has been stated as the aim in the higher education systems of other countries can be applied to their health higher education system as well.*

Methods: *In this comparative study the required information was extracted from the documents and articles that reviewed the education policies and analyzed them based on the four steps of Bredey's model: description, interpretation, juxtaposition and comparison. The selected countries were Iran, Pakistan, Turkey and Malaysia.*

Results: *The gathered data were firstly classified and compared at two individual and community levels in six areas of cognitive, psychological, moral, spiritual, social and economic aims and finally as an operational matrix to formulate the aims of the education system in 6 areas and two individual and social levels.*

Conclusion: *Analyzing the aims of education puts different policies adopted for education the planners and provides the possibility to make more effective decisions according to the education system of the country and its needs. This study by examining the aims of the educational system of four Islamic countries, explained and classified the aims governing the health higher education system of the countries.*

Keywords: Education, Aims, Educational System, Health Higher Education System

Addresses:

1. Professor, Department of Medical Education, School of Medical Education and Learning Technologies, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran. Email: shahram.yazdani@sbmu.ac.ir
2. Professor, Department of Medical Ethics, School of Medicine, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran. Email: leilaafshar@sbmu.ac.ir
3. (✉) PhD Candidate in Medical Education, Department of Medical Education, School of Medical Education and Learning Technologies, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran. Email: moloudrezvani@gmail.com

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.48305/24.0.109]